

**Doamnei Domnica MANOLE,
Președintă, Curtea Constituțională**

Stimată doamnă Președintă,

Prin scrisoarea din 22 noiembrie 2024 (nr. PCC-01/71/g/158g-518) a fost solicitată opinia scrisă a Centrului de Resurse Juridice din Moldova referitor la conținutul sesizărilor *nr. 71g din 26 mai 2024 și nr. 158g din 19 iulie 2024*.

În particular, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a solicitat să se ofere răspuns la următoarele întrebări:

- *Care este natura juridică a prescripției răspunderii penale?*

- *Dacă articolul IV alineatul (2) din Legea nr. 136 din 6 iunie 2024 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional) face incidente garanțiile prevăzute de articolul 22 din Constituție, așa cum sunt reflectate acestea și în articolul 10 din Codul penal?*

În acest context, vă prezentăm opinia expertului **Viorel V. BERLIBA**, conferențiar universitar, doctor habilitat în drept, președinte al Asociației de Drept penal din Republica Moldova, opinie elaborată în contextul solicitării respective și a contractului semnat cu Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM).

Cu respect,

Președintele CRJM

Ilie CHIRTOACĂ

Persoana de contact:

Viorel V. Berliba,

tel.: (+373)60300164,

e-mail: viorel_berliba@bunpartener.md

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

I. OBIECTUL SESIZĂRILOR ȘI PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI CONSTATATE, PRECUM ȘI ARGUMENTELE ÎN SUSȚINEREA ACESTOR PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

Sesizarea nr. 71g din 26 mai 2024

1.1. Prin sesizarea nr. 71g din 26 mai 2024 se solicită controlul constituțional al unor prevederi din art. 60 alin. (4) din Codul penal al Republicii Moldova (*în continuare – C. pen. al RM*), care prevede că *prescripția se va întrerupe dacă, până la expirarea termenelor prevăzute la alin. (1), persoana va săvârși o infracțiune pentru care, conform prezentului Cod, poate fi aplicată pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 2 ani. Calcularea prescripției în acest caz începe din momentul săvârșirii unei infracțiuni noi.*

Se consideră că „**persoana va săvârși o infracțiune**” contravine prevederilor:

- art. 4, art. 7, art. 8, art. 16, art. 20, art. 21, art. 23 alin. (2), art. 26, art. 54, art. 114, art. 115 din Constituția Republicii Moldova.

SOLICITAREA: declararea neconstituțională a textului din art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, care prevede că, prescripția se va întrerupe dacă, până la expirarea termenelor prevăzute la alin. (1), **persoana va săvârși o infracțiune** pentru care, conform prezentului Cod, poate fi aplicată pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 2 ani. **Calcularea prescripției în acest caz începe din momentul săvârșirii unei infracțiuni noi.**

1.2. Expunerea încălcărilor pretinse, precum și argumentele în susținerea acestor pretinse încălcări

a. Igor ROTARU este învinuit de faptul că **la 20 octombrie 2018**, în intervalul de timp cuprins între orele 00:00-02:00 a (...) a întreprins acțiuni de intimidare cu scop de impunerea voinței și controlul personal al victimei (...).

*Acțiunile lui Igor ROTARU au fost încadrate în baza **art. 201¹ alin. (1) lit, b) C. pen. al RM** (...)*

Infracțiunea prevăzută la art. art. 201¹ alin. (1) lit, b) C. pen. al RM - *infracțiune mai puțin gravă.*

b. Prin hotărârea Parlamentului nr. 55 din 17 martie 2020, în Republica Moldova, în perioada 17 martie 2020 – 15 mai 2020 a fost instituită stare de urgență, iar prin dispoziția nr. 1 din 18 martie 2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale, s-a dispus suspendarea termenelor de prescripție a răspunderii penale.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

Prin urmare, instanța constată că curgerea prescripției tragerii inculpatului la răspundere penală pentru fapta comisă la 20 octombrie 2018 a fost suspendată pentru 60 zile cuprinsă în perioada 17 martie 2020 – 15 mai 2020.

c. Prin hotărârea Parlamentului nr. 41/2022, în Republica Moldova, în perioada 24 februarie 2022 – 25 aprilie 2022 a fost instituită stare de urgență, iar prin pct. 5.3.5. din dispoziția nr. 5 din 2 martie 2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale, s-a dispus suspendarea termenelor de prescripție a răspunderii penale, iar în această perioadă de timp, prin aceeași hotărâre a Comisiei, s-a dispus suspendarea activității instanțelor judecătorești.

d. Prin dispoziția nr. 13 din 31 martie 2022 a Comisiei pentru Situații Excepționale, prevederile cu privire la suspendarea activității instanțelor judecătorești au fost abrogate.

Colegiul penal constată că curgerea prescripției tragerii inculpatului la răspundere penală pentru fapta prejudiciabilă comisă la 20 octombrie 2018, a fost suspendată pentru 39 zile cuprinsă în perioada 24 februarie 2022 – 3 aprilie 2022.

e. Igor ROTARU fost pus sub învinuire pentru faptul că **la 11 noiembrie 2023**, în jurul orelor 22:30, (...) a încălcat ordinea publică (...).

Acțiunile lui Igor ROTARU au fost încadrate în baza art. 287 alin. (1) C. pen. al RM (...)

Infrațiunea prevăzută la art. art. 287 alin. (1) C. pen. al RM - *infrațiune mai puțin gravă.*

La 14 decembrie 2023 (...), în adresa Judecătoriei Bălți (sediul Central) a fost remisă, pentru examinarea în fond, cauza penală nr. 2023041189, de învinuire a lui Igor ROTARU în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (1) C. pen. al RM.

f. Instanța constată că curgerea prescripției tragerii inculpatului Igor ROTARU la răspundere penală pentru fapta prejudiciabilă comisă la 20 octombrie 2018 a fost suspendată pentru perioada 17 martie 2020- 15 mai 2020 cu 60 zile, 24 februarie 2022 – 31 martie 2022, cu 39 zile, iar termenul prescripției, la caz, nu a expirat la data comiterii infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (1) C. pen. al RM (11 noiembrie 2023), ori prin efectul suspendării acestuia pe perioada menționată mai sus (99 zile), acest termen urmează să expire la data de 8 martie 2024.

g. (...) În cadrul dezbaterilor judiciare din 27 decembrie 2023, pe cauza penală de învinuire a lui Igor ROTARU în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 201¹ alin. (1) lit. b) C. pen. al RM, acuzatorul de stat a informat instanța că, la moment, pe rolul instanței de judecată se află o nouă cauză penală în baza art. 287 alin. (1) C. pen. al RM – infrațiunea fiind comisă la 11 noiembrie 2023, fapt ce întrerupe termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

penală, din care motiv, a solicitat ca Igor ROTARU să fie recunoscut culpabil în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 201¹ alin. (1) lit. b) C. pen. al RM, cu stabilirea pedepsei sub formă de 6 luni închisoare.

h. În cazul din speța dată, fapta comisă de către Igor ROTARU a avut loc la 20 octombrie 2018, termenul de prescripție potrivit art. 60 alin. (1) lit. b) C. pen. al RM fiind de 5 ani, urma să fie încetat procesul penal după 20 octombrie 2023, cu condiția că nu va comite altă infracțiune, ce poate fi aplicată o pedeapsă cu închisoare pe un termen mai mare de 2 ani.

Lui Igor ROTARU i-a fost înaintată învinuirea în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (1) C. pen. al RM și cauza penală expediată în judecată, pentru fapta comisă la 11 noiembrie 2023.

Termenul de prescripție menționat (11 noiembrie 2023 – 11 noiembrie 2028) poate iar să fie întrerupt, dacă Igor ROTARU comite alte infracțiuni.

i. (...) În cursul judecăți se stabilește de către instanța de judecată, cu caracter definitiv, vinovăția inculpatului și i se aplică alte măsuri penale; hotărârea definitivă a instanței de judecată prin care este condamnat inculpatul înlătură **prezumția de nevinovăție** și o înlocuiește cu o convingere deplină de vinovăție, care, împreună sancțiunea aplicată, au **putere de lege**, care trebuie respectată de către toate părțile implicate în proces.

Urmând logica expusă, ar trebui să nu fie adoptată hotărâre judecătorească în privința lui Igor ROTARU pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 201¹ alin. (1) lit. b) C. pen. al RM, până când nu va fi adoptată o hotărâre judecătorească definitivă, pe cauza penală de învinuire a lui Igor ROTARU în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (1) C. pen. al RM, deoarece numai atunci va fi înlăturată prezumția de nevinovăție, prevăzută de art. 21 din Constituția Republicii Moldova, și va fi considerată comiterea infracțiunii date de către inculpatul Igor ROTARU, în sensul art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, combinat cu art. 21 din Constituția Republicii Moldova.

î. În această situație, partea vătămată Eugeniu ROTARU, precum și reprezentantul legal al părții vătămate minore (...), i se va încălca dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime (art. 20 din Constituție – accesul liber la justiție), de examinare a procesului penal în termen rezonabil (art. 20 C. pr. pen. al RM).

j. În situația din speța dată, la moment se conturează soluția de condamnare a lui Igor ROTARU pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 201¹ alin. (1) lit. b) C. pen. al RM, având

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

la bază art. 60 alin. (4) C. pen. al RM. În cazul dat, *apropri*, confirmă vinovăția lui Igor ROTARU în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 287 alin. (1) C. pen; al RM, și care încă se judecă, care trebuie să parcurgă o anumită etapă, după caz (art. 466 C. pr. pen. al RM), să fie examinată în instanța de apel (art. 409 C. pr. pen. al RM), poziție care nu poate fi acceptată, deoarece vine în contradicție cu prezumția de nevinovăție (art. 21 din Constituție).

Sesizarea nr. 158g din 19 iulie 2024

1.3. Prin sesizarea nr. 71g din 26 mai 2024 se solicită controlul constituțional al unor prevederi din art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, care prevede că *prescripția se va întrerupe dacă, până la expirarea termenelor prevăzute la alin. (1), persoana va săvârși o infracțiune pentru care, conform prezentului Cod, poate fi aplicată pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 2 ani. Calcularea prescripției în acest caz începe din momentul săvârșirii unei infracțiuni noi.*

Se consideră că „**persoana va săvârși o infracțiune**” contravine prevederilor:

- art. 4, art. 7, art. 8, art. 16, art. 20, art. 26, art. 54, art. 114, art. 115 din Constituția Republicii Moldova, coroborate, în anumite aspecte cu art. 11 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art. 6 par. 2 din CEDO.

SOLICITAREA: declararea neconstituțională a textului din art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, care prevede că, *prescripția se va întrerupe dacă, până la expirarea termenelor prevăzute la alin. (1), persoana va săvârși o infracțiune.*

1.4. Expunerea încălcărilor pretinse, precum și argumentele în susținerea acestor pretinse încălcări

a. Igor STOICA este învinuit de faptul că **la 3 decembrie 2022** a servit băuturi alcoolice, după care, la aceeași dată de 3 decembrie 2022, aproximativ la ora 01:40 (...), s-a urcat la volanul automobilului (...).

*Acțiunile lui Igor STOICA au fost încadrate în baza **art. 264¹ alin. (1) C. pen. al RM (...)***

Infracțiunea prevăzută la art. art. 264¹ alin. (1) C. pen. al RM - *infracțiune ușoară*.

b. La 27 ianuarie 2023 cauza penală de învinuire a lui Igor STOICA în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264¹ alin. (1) lit. a) C. pen. al RM a fost repartizată spre examinare în fond.

c. Igor STOICA fost pus sub învinuire pentru faptul că **la 3 decembrie 2023**, aproximativ în jurul orei 03:00, (...) i-a mai aplicat o lovitură cu pumnul asupra capului (...).

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

*Acțiunile lui Igor STOICA au fost încadrate în baza **art. 201¹ alin. (1) lit. a) C. pen. al RM** (...)*

Infracțiunea prevăzută la art. art. 201¹ alin. (1) C. pen. al RM - *infracțiune mai puțin gravă.*

d. La 12 februarie 2024 (...), în adresa Judecătorei Bălți (sediul Central) a fost remisă, pentru examinarea în fond, cauza penală nr. 2024040054, de învinuire a lui Igor STOICA în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 201¹ alin. (1) lit. a) C. pen. al RM.

e. Deoarece Igor STOICA la 3 decembrie 2023 a comis infracțiunea prevăzută de art. 201¹ alin. (1) lit. a) C. pen. al RM, termenul de prescripție penală s-a întrerupt și din 3 decembrie 2023 începe să curgă un nou termen de prescripție de 2 ani, până la 3 decembrie 2025.

f. În cursul judecăți se stabilește de către instanța de judecată, cu caracter definitiv, vinovăția inculpatului și i se aplică alte măsuri penale; hotărârea definitivă a instanței de judecată prin care este condamnat inculpatul înlătură **prezumția de nevinovăție** și o înlocuiește cu o convingere deplină de vinovăție, care, împreună sancțiunea aplicată, au **putere de lege**, care trebuie respectat de către toate părțile implicate în proces.

g. Prin Legea nr. 136 din 6 iunie 2024 (în vigoare la 7 septembrie 2024, cu unele excepții-vezi art. IV), publicată în Monitorul Oficial nr. 245 -246 din 7 iunie 2024, art. 60 C. pen. al RM a fost supus unor modificări, de formă și conținut, în cazul infracțiunilor săvârșite până la intrarea în vigoare a legii susmenționate, calcularea termenelor de prescripție e efectuează conform condițiilor și termenelor de până la intrarea în vigoare a prezentei legi.

II. REFERITOR LA ART. IV ALIN. (2) DIN LEGEA NR. 136/2024 AFERENT

SESIZĂRILOR DEPUSE

2.1. Art. IV din *Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului penal și a Codului contravențional)* nr. 136 din 6 iunie 2024 (în vigoare la 7 septembrie 2024, cu unele excepții - vezi art. IV), publicată în **Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 245-246 art. 353 din 7 iunie 2024** prevede că „prezenta lege intră în vigoare la 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, **cu excepția art. I pct. 4, 144–146, 151 și a art. III pct. 2, care intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. În cazul infracțiunilor sau contravențiilor săvârșite până la intrarea în vigoare a prezentei legi, calcularea termenului de prescripție se efectuează conform condițiilor și termenelor de până la intrarea în vigoare a prezentei legi.**”

2.2. Art. I pct. 4 din Legea nr. 136/2024 (în vigoare la 7 septembrie 2024, cu unele excepții - vezi art. IV) prevede anume modificările operate la art. 60 C. pen. al RM.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

Prevederile art. IV din *Legea nr. 136/2024* au statuat faptul că **textul art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, modificat, a intrat în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial, adică la data de 7 iunie 2024.**

2.3. Sesizarea nr. 71g din 26 mai 2024 indică la încheierea judecătorească din 15 martie 2024 (dosar nr. 1-664/2019 (1-19156369-09-1-01102019)), precizându-se că, **în ședința din 15 martie 2024, instanța din oficiu a declarat că ridică excepția de neconstituționalitate a dispoziției prevederilor art. 60 alin. (4) C. pen. al RM.**

2.4. Sesizarea nr. 158g din 19 iulie 2024 indică la încheierea judecătorească din 21 iunie 2024 (dosar nr. 1-664/2019 (1-19156369-09-1-01102019)), precizându-se că, **în ședința din 21 iunie 2024, instanța din oficiu a declarat că ridică excepția de neconstituționalitate a dispoziției prevederilor art. 60 alin. (4) C. pen. al RM.**

2.5. Se atestă clar că textul art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, în varianta normativă în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, a fost exclus din conținutul art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, începând cu data de 7 iunie 2024, în particular:

2.5.1. Sesizarea nr. 158g din 19 iulie 2024 se referă la un text normativ care a fost abrogat PÂNĂ LA declararea excepției de neconstituționalitate a dispoziției **prevederilor art. 60 alin. (4) C. pen. al RM**, în speță facem referire la textul „*prescripția se va întrerupe dacă, până la expirarea termenelor prevăzute la alin. (1), persoana va săvârși o infracțiune pentru care, conform prezentului cod, poate fi aplicată pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 2 ani. Calcularea prescripției în acest caz începe din momentul săvârșirii unei infracțiuni noi*”.

2.5.2. Sesizarea nr. 71g din 26 mai 2024 se referă la un text normativ care a fost abrogat DUPĂ declararea excepției de neconstituționalitate a dispoziției **prevederilor art. 60 alin. (4) C. pen. al RM**, în speță facem referire la textul „*prescripția se va întrerupe dacă, până la expirarea termenelor prevăzute la alin. (1), persoana va săvârși o infracțiune pentru care, conform prezentului cod, poate fi aplicată pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 2 ani. Calcularea prescripției în acest caz începe din momentul săvârșirii unei infracțiuni noi*”.

2.6. În acest sens, se stabilește faptul că, pe măsură ce:

a) sesizarea nr. 158g din 19 iulie 2024 **se referă la un text normativ care a fost abrogat PÂNĂ LA** declararea excepției de neconstituționalitate a dispoziției **prevederilor art. 60 alin. (4) C. pen. al RM** (exclusă din textul normativ la data de 7 iunie 2024);

b) sesizarea nr. 71g din 26 mai 2024 **se referă la un text normativ care a fost abrogat DUPĂ** declararea excepției de neconstituționalitate a dispoziției **prevederilor art. 60 alin. (4) C. pen.**

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

al RM (exclusă din textul normativ la data de 7 iunie 2024), dar până la soluționarea excepției de neconstituționalitate,

textul din art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, în redacția legii penale în vigoare până la data de 7 iunie 2024, nu mai poate produce efecte juridice (adică nu are eficiență juridică, de prevederile acestor norme nu se mai poate beneficia). Mai mult, sesizarea nr. 158g din 19 iulie 2024 este inadmisibilă și prin faptul că **a fost declarată excepția de neconstituționalitate la etapa în care textul art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, în formula normativă vizată de sesizarea în cauză, nici nu era în vigoare la momentul declarării acesteia.**

2.7. Devine inadmisibilă și sesizarea nr. 71g din 26 mai 2024, pe măsură ce textul supus testului de constituționalitate este abrogat imediat după declararea excepției de neconstituționalitate, iar prevederile contestate nu mai pot fi aplicate la soluționarea cauzei; (fiind lipsite de relevanță juridică și nu produc efecte juridice).

2.8. În ipoteza în care textul legii penale (art. 60 alin. (4) C. pen. al RM), în redacția legii în vigoare până la 7 iunie 2024 nu mai produce și nu poate produce absolut niciun efect juridic (condiția de inadmisibilitate indicând la imposibilitatea aplicării prevederilor contestate la soluționarea cauzei penale), prin prisma art. 22 din Constituția Republicii Moldova, dar și a art. 8, art. 10 C. pen. al RM, acest text de lege nu se poate supune unui test de constituționalitate. Nici interpretarea principiului *lex mitior* (aplicarea legii mai blânde) nu oferă posibilitatea unei interpretări a legii penale care să afecteze drepturile și libertățile fundamentale, strict în baza art. 60 alin. (4) C. pen. al RM. Totuși, prin raportare la art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024, care prevede că **în cazul infracțiunilor sau contravențiilor săvârșite până la intrarea în vigoare a prezentei legi, calcularea termenului de prescripție se efectuează conform condițiilor și termenelor de până la intrarea în vigoare a prezentei legi**, se stabilește că interpretarea anume a normei în cauză poate afecta într-un mod grav drepturile și libertățile fundamentale, oferind posibilitatea ca textului art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024 să i se imprime un efect ultraactiv absolut, fără a pune în vedere garanțiile care rezultă din art. 22 din Constituția Republicii Moldova și art. 8 și art. 10 C. pen. al RM.

2.9. În acest sens, testul de constituționalitate/neconstituționalitate trebuie extins la art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024 (care nu formează în mod nemijlocit obiectul sesizării). Or, în drept, textul abrogat al art. 60 alin. (4) C. pen. al RM poate fi aplicat, fără a lua în vedere art. 22 din Constituția Republicii Moldova, dar și art. 8, art. 10 C. pen. al RM, doar în cazul în care este în acțiune norma art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024.

III. NATURA JURIDICĂ A PRESCRIPTIEI RĂSPUNDERII PENALE

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

3.1. Natura juridică a prescripției răspunderii penale a fost stabilită, fără echivoc, prin sistemul normativului penal, dar și prin *Hotărârea pentru controlul constituționalității art. 11 al Legii nr. 56 din 4 aprilie 2014 pentru completarea articolului 60 din Codul penal al Republicii Moldova (prescripția tragerii la răspundere penală)* din 27 mai 2014 (nr. 14).

3.2. De principiu, garanțiile statuate la art. 7 din CEDO, raportat la principiul *lex mitior* (rezultat inclusiv din reglementările conținute în art. 22 din Constituția Republicii Moldova și art. 8, art. 10 C. pen. al RM), rezultă din calitatea oferită acestor norme prin prisma legislației naționale (MATERIALĂ sau PROCESUALĂ).

3.3. Curtea Europeană (*în continuare* - CtEDO), în jurisprudența sa, admite anume **posibilitatea modificării termenelor de prescripție de tragere la răspundere penală pentru infracțiunile al căror termen nu a expirat, ÎN FUNCȚIE DE CALIFICAREA DATĂ DE LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ – materială sau procesuală**.

3.4. În *Cauza Coeme și alții c. Belgia* (Hotărârea din 22 iunie 2000, pct. 149), CtEDO a statuat că prelungirea termenului de prescripție nu implică o încălcare a drepturilor garantate de art. 7 din CEDO, întrucât această dispoziție nu poate fi interpretată ca interzicând o prelungire a termenelor de prescripție, prin aplicarea imediată a **unui drept procedural** în cazul în care infracțiunile relevante nu au devenit obiectul unor limitări. În legislația care a făcut obiectul atenției CtEDO (*legislația Belgiei*) termenul de prescripție **are valențe procedural-penale** și, prin urmare, era susceptibil de aplicarea imediată a legii noi.

3.5. În *Cauza Borcea c. România* (Decizia din 22 septembrie 2015, pct. 60), CtEDO a reamintit că regulile cu privire la retroactivitate, prevăzute de art. 7 din CEDO, **nu se aplică DECÂT dispozițiilor care definesc infracțiunile și pedepsele prevăzute pentru sancționarea acestora**; pe de altă parte, în alte cauze, CtEDO a apreciat că este rezonabilă aplicarea de către instanțele naționale a principiului *tempus regit actum* în ceea ce privește **legile de procedură** (cu privire la o nouă reglementare a termenului pentru declararea recursului, *Cauza Mione c. Italia* (dec.) (nr. 7856/02, Decizia din 12 februarie 2004); *Cauza Rasnik c. Italia* (dec.) (nr. 45989/06, Decizia din 10 iulie 2007), *Cauza Martelli c. Italia* (dec.) (nr. 20402/03 (Decizia din 12 aprilie 2007 - cu privire la aplicarea unor noi prevederi în materia evaluării mijloacelor de probă), *Cauza Coëme și alții c. Belgia* (nr. 32492/96, 32547/96, 33209/96, 33210/96, pct. 147-149, CEDO 2000-VII - cu privire la aplicarea imediată pentru procedurile în curs a legilor care modifică normele privind prescripția).

3.6. În Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene (Marea Cameră) din 24 iulie 2023 - *Cauza C-107/23 PPU [Lin]* (pct. 125), se statuează faptul că, (...) instanțele unui stat membru nu

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

sunt obligate să lase neaplicate deciziile curții constituționale a acestui stat membru prin care este invalidată dispoziția legislativă națională care reglementează cauzele de întrerupere a termenului de prescripție în materie penală din cauza încălcării principiului legalității infracțiunilor și pedepselor, **astfel cum este protejat în dreptul național**, sub aspectul cerințelor acestuia referitoare la previzibilitatea și la precizia legii penale, chiar dacă aceste decizii au drept consecință încetarea, ca urmare a prescripției răspunderii penale, a unui număr considerabil de procese penale, inclusiv procese referitoare la infracțiuni de fraudă gravă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii. În schimb, dispozițiile menționate ale dreptului Uniunii trebuie interpretate în sensul că instanțele acestui stat membru sunt obligate să lase neaplicat un standard național de protecție referitor la principiul aplicării retroactive a legii penale mai favorabile (*lex mitior*) care permite repunerea în discuție, inclusiv în cadrul unor căi de atac îndreptate împotriva unor hotărâri definitive, a întreruperii termenului de prescripție a răspunderii penale în astfel de procese prin acte de procedură intervenite înainte de o asemenea invalidare.

3.7. În legislația Republicii Moldova (*ca, de altfel, și în legislația României*), termenul de prescripție **are valențe strict materiale**, adică prescripția aparține dreptului penal material, dar nu dreptului procesual penal ((Decizia Curtea Constituțională a României nr. 1092 din 18 decembrie 2012 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 124 din Codul penal (Monitorul Oficial din 31 ianuarie 2013, nr. 67))).

3.8. Deci, prescripția tragerii la răspundere penală este **o formă de liberare de răspundere penală**.

Liberându-se de răspundere penală, se încetează și procesul penal, dar acesta din urmă este un efect derivat (de natură procesuală), care decurge din primul efect, adică din liberarea de răspundere penală (efect de natură materială) (mutatis mutandis Decizia CC a României nr. 1092/2012).

Or, odată cu trecerea unei anumite perioade de timp de la data săvârșirii faptei prejudiciabile incriminate, prin prisma prescripției tragerii la răspundere penală, statul renunță **la efectele răspunderii penale și la anumite forme de realizare a acesteia** (în particular la aplicarea pedepsei penale). Cu alte cuvinte, ca efect al expirării termenului prescripției tragerii la răspundere penală, față de persoana vizată, ca efect derivat, nu se aplică întotdeauna pedeapsa penală.

3.9. Potrivit Deciziei CC a României nr. 1092/2012, termenul de prescripție specială prevăzut de legea veche are valențe constituționale în măsura în care ultraactivează aplicându-

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

se faptelor comise sub imperiul său și care, în acord cu principiul securității juridice, nu au fost judecate definitiv până la apariția legii noi. Totodată, termenul de prescripție specială prevăzut de legea nouă este constituțional în măsura în care se aplică numai faptelor săvârșite sub imperiul noii soluții legislative. În concluzie, CC a României constată că **normele legale criticate sunt constituționale în măsura în care nu împiedică aplicarea legii penale mai favorabile faptelor săvârșite sub imperiul legii vechi.**

3.10. Se certifică, astfel, premisele după care garanțiile care rezultă din efectul aplicării legii mai favorabile, zis principiul *lex mitior*, se aplică referitor la prescripția tragerii la răspundere penală, în măsura în care legislația națională o tratează în acest mod (adică ca **efect de natură materială/substanțială**).

3.11. Și Decizia CC a României nr. 297/2018 referitoare la admiterea excepției de neconstituționalitate de dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal (pct. 14) a reținut că **principiile care guvernează răspunderea penală prezintă relevanță din perspectiva prezentei analize principiul legalității incriminării și a pedepsei**. Or, faptele care constituie infracțiuni și pedepsele aplicabile în cazul săvârșirii lor sunt prevăzute prin legea penală. Unul dintre principiile aplicabile răspunderii penale este cel al prescriptibilității răspunderii penale. Cu cât răspunderea penală este angajată mai târziu față de data săvârșirii infracțiunii, cu atât eficiența ei scade, rezonanța socială a săvârșirii infracțiunii se diminuează, iar stabilirea răspunderii penale pentru săvârșirea infracțiunii nu mai apare ca necesară, deoarece urmările acesteia ar fi putut fi înlăturate sau șterse. Totodată, în intervalul de timp scurs de la săvârșirea infracțiunii, autorul acesteia, sub presiunea amenințării răspunderii penale, se poate îndrepta, fără a mai fi necesară aplicarea unei pedepse.

Pe această cale, prescripția răspunderii penale constă în stingerea raportului juridic penal de conflict și, prin aceasta, în stingerea dreptului statului de a trage la răspundere penală persoana care săvârșește o infracțiune, după trecerea unui anumit interval de timp de la data comiterii acesteia, respectiv după scurgerea termenului de prescripție. În acest sens, termenele de prescripție sunt reglementate, în funcție de natura și gravitatea pedepselor prevăzute de lege pentru infracțiunile în cazul cărora se aplică (Decizia CC a României nr. 297/2018, pct. 15).

3.12. Astfel, caracterul și natura juridică a prescripției penale în limitele normativului penal al Republicii Moldova, după cum am consemnat anterior, este stabilit **prin conținutul și forma de reglementare a prescripției tragerii la răspundere penală (I)**, dar și **prin considerentele constituționale cert stabilite în Hotărârea CC nr. 14/2014 (II)**.

La nivel de relementare normativă (I):

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

 str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

 +373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

 contact@crjm.org
 www.crjm.org

 crjm.org
 crjmoldiva

3.12.1. Operând cu art. 50 C. pen. al RM, se consideră **răspundere penală** *condamnarea publică, în numele legii, a faptelor infracționale și a persoanelor care le-au săvârșit, condamnare ce poate fi precedată de măsurile de constrângere prevăzute de lege.*

3.12.2. În baza art. 51 alin. (1) C. pen. al RM, temeiul real al răspunderii penale îl constituie **fapta prejudiciabilă săvârșită**, iar componența infracțiunii, stipulată în legea penală, reprezintă temeiul juridic al răspunderii penale. Or, răspunderea penală intervine din momentul săvârșirii faptei prejudiciabile (art. 9 C. pen. al RM).

3.12.3. Potrivit art. 53 lit. g) C. pen. al RM, persoana care a săvârșit o faptă ce conține semnele componenței de infracțiune **poate fi liberată de răspundere penală** de către procuror în cadrul urmăririi penale și de către instanța de judecată la judecarea cauzei în cazurile (...) **prescripției de tragere la răspundere penală.**

3.12.4. Persoana se liberează de răspundere penală dacă din ziua săvârșirii infracțiunii au expirat anumite termene (art. 60 alin. (1) C. pen. al RM). Termenele prescripției de tragere la răspundere penală se reduc pe jumătate pentru persoanele care la data săvârșirii infracțiunii erau minori (art. 60 alin. (7) C. pen. al RM).

3.12.5. Potrivit art. 275 pct. 4) C. pr. pen. al RM, umărirea penală nu poate fi pornită, iar dacă a fost pornită, nu poate fi efectuată, și va fi încetată în cazurile în care **a intervenit termenul de prescripție (...).**

3.12.6. În baza art. 285 alin. (1) C. pr. pen. al RM, încetarea urmăririi penale este actul **de liberare a persoanei de răspunderea penală** și de finalizare a acțiunilor procedurale, în cazul în care pe temei de nereabilitare legea împiedică continuarea acesteia.

3.12.7. Conform art. 287 alin. (4) C. pr. pen. al RM, reluarea urmăririi penale poate avea loc **doar în interiorul termenului de prescripție de tragere la răspundere penală** pentru fapta respectivă, cu excepția cazului când aceasta este necesară pentru reabilitarea persoanei.

3.12.8. În conformitate cu art. 389 alin. (4) pct. 3) C. pr. pen. al RM, sentința de condamnare se adoptă **fără stabilirea pedepsei**, cu liberarea de pedeapsă în cazul (...) expirării termenului de prescripție.

3.12.9. Conform art. 391 alin. (1) pct. 6) C. pr. pen. al RM, sentința de încetare a procesului penal se adoptă dacă (...) **există alte circumstanțe care exclud sau condiționează pornirea urmăririi penale și tragerea la răspundere penală.**

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

3.12.10. Toate cele consemnate *supra* în raport cu prescripția se alătură răspunderii penale și pedepsei penale, punând în evidență prescripția tragerii la răspundere penală (*care poate libera de răspundere penală și liberează de pedeapsă penală*) și prescripția executării sentinței de condamnare (*care liberează de pedeapsă penală*). Condițiile răspunderii penale, pe lângă alte elemente de ordin material, vizează, respectiv, și prescripția tragerii la răspundere penală. Odată stabilite condițiile de răspundere penală, inclusiv termenele de prescripție a tragerii la răspundere penală, acestea urmează a fi tratate prin prisma unor garanții ale efectului celei mai blânde legi (*lex mitior*).

3.12.11. Efectul procesual este derivat efectului material al prescripției tragerii la răspundere penală, mai cu seamă, prin prisma art. 275 pct. 4) C. pr. pen. al RM (dar și din alte norme citate), se indică la faptul că efectul procesual nici nu se imprimă pe măsură ce se atestă efectul material / substanțial al intervenției prescripției tragerii la răspundere penală. Mai mult, efectele altor norme procesuale sunt derivate ale efectelor răspunderii / liberării de răspundere penală și pedepsei / liberării de pedeapsă penală, care sunt elemente de drept material / substanțial, care sunt încadrate astfel anume de legislația națională.

La nivel de considerente constituționale (II):

3.12.12. CC (pct. 40, 43-45 din Hotărârea CC nr. 14/2014) reține că unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, determină conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare care stabilesc condiții de procedură privind edictarea normelor juridice. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență. Astfel, în materie penală, preeminența dreptului generează următoarele principii, și anume: **principiul legalității infracțiunilor și pedepselor; principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special, prin analogie; PRINCIPIUL APLICĂRII LEGII PENALE ÎN TIMP; NERETROACTIVITATEA LEGII PENALE, CU EXCEPȚIA LEGII PENALE MAI FAVORABILE** (pct. 40, 43-45 din Hotărârea CC nr. 14/2014).

3.12.13. CC menționează că o lege penală comportă un caracter general, ea reglementând situații și incriminând fapte care sunt aplicabile pentru subiecți nedeterminați și fără a avea caracter particular sau concret. Totodată, CC reține că incriminarea faptelor în legile penale, stabilirea pedepsei pentru ele, precum și alte reglementări, cum ar fi

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

PRESCRIPTIBILITATEA RĂSPUNDERII PENALE, se întemeiază pe rațiuni de politică penală. Orice reglementare urmează a fi în limitele principiilor statuate în sistemul de drept în vigoare și să se subscrie principiului **preeminenței dreptului** (pct. 46-47 din Hotărârea CC nr. 14/2014).

3.12.14. În sensul art. 22 din Constituție în coroborare cu art. 10 C. pen. al RM, neretroactivitatea legii penale vizează **orice circumstanță care duce la înrăutățirea situației persoanei, fără a se limita doar la mărimea și categoria pedepsei aplicate**, astfel încorporând și instituția **PRESCRIPTIEI TRAGERII LA RĂSPUNDERE PENALĂ**. CC reține că **necesitatea reglementării prescripției tragerii la răspundere penală** rezultă din chintesența acestei instituții. Or, răspunderea penală, ca mijloc de realizare a ordinii de drept prin constrângere, trebuie să intervină cât mai curând după săvârșirea infracțiunii. Justificarea prescripției este strâns legată de rațiunea represiunii penale, care, după trecerea unui interval îndelungat de timp de la săvârșirea infracțiunii, devine inefficientă în raport cu scopul pedepsei penale. La fel, rațiunea reglementării prescripției răspunderii penale o constituie garantarea **securității juridice** prin fixarea unor termene pentru intentarea acțiunilor penale și prevenirea unor atingeri dreptului la apărare (pct. 52-55 din Hotărârea CC nr. 14/2014).

3.12.15. CC menționează că posibilitatea aplicării retroactive a prescripției tragerii la răspundere penală variază în sistemele de drept și depinde de calificarea dată acesteia, în sens material sau procesual. Astfel, în statele în care prescripția este calificată în sens **material se aplică prevederile legale în vigoare la momentul comiterii faptei infracționale**, aplicarea retroactivă fiind posibilă doar dacă este mai favorabilă. În același timp, calificarea în sens **procesual** determină aplicarea imediată a legii oricărei proceduri supuse modificării, indiferent de momentul săvârșirii faptei infracționale (pct. 56-59 din Hotărârea CC nr. 14/2014).

3.13. În concluzie, **natura juridică a prescripției tragerii la răspundere penală este diferită de la legislație la legislație, iar efectul reglementării sistematice a acestei prescripției poate avea caracter diferit: material/substanțial sau procesual.**

Pe măsură ce termenul de prescripție **are valențe procedural-penale**, acesta este susceptibil de aplicarea imediată a legii noi. În cazul în care termenul de prescripție **are valențe materiale/substanțiale (cazul legislației penale a Republicii Moldova)**, acesta este susceptibil de aplicare prin prisma principiului legii mai blânde (*lex mitior*) (pct. 56-59 din Hotărârea CC nr. 14/2014).

IV. ART. IV ALIN. (2) DIN LEGEA NR. 136/2024 FACE INCIDENTE GARAN- ȚIILE PREVĂZUTE DE ART. 22 DIN CONSTITUȚIE, AȘA CUM SUNT

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

REFLECTATE ACESTEA ȘI ÎN ART. 10 DIN CODUL PENAL, SAU NU?

4.1. Răspunsul la întrebarea în cauză rezultă explicit din răspunsurile oferite la par. IV din prezentul aviz. Or, odată stabilită natura juridică a prescripției tragerii la răspundere penală – cu **valențe materiale/substanțiale** – toate garanțiile care rezultă din aplicarea *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* (art. 7 din CEDO), inclusiv garanțiile care vizează principiul *lex mitior* sunt incidente instituției prescripției tragerii la răspundere penală.

4.2. Principiul statului de drept fundamentează exigența unei protecții adecvate împotriva arbitrarului din partea puterii publice, iar preeminența dreptului ține de esența statului de drept, care impune ca orice imixtiune a autorităților în dreptul individului să fie supusă unui control strict. În același timp, unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie **principiul legalității** (*Hotărârea CC nr. 21 din 22 iulie 2016, pct. 52 și pct. 83*). Legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, determină conformitatea normei sau a actului juridic cu principiile fundamentale și normele superioare, care stabilesc linii directorii și condiții privind edictarea normelor juridice.

Principiul legalității este axul în jurul căruia gravitează toate acțiunile, atât ale organelor publice, cât și ale instanței de judecată, care trebuie să desfășoare orice acțiune în strictă conformitate cu prevederile legii (*Hotărârea CC nr. 5 din 17 martie 2009*). Interpretarea strictă a legii este un corolar direct al principiului legalității, al cărui valoare juridică este recunoscută atât în legislația națională, cât și în cea europeană. În materie penală, principiile „*nullum crimen sine lege*” și „*nulla poena sine lege*”, stabilite ca valori constituționale în art. 22 din Constituția Republicii Moldova, impun ca doar legiuitorul să reglementeze conduita incriminată, astfel încât fapta, ca semn al laturii obiective, să fie cert definită, dar nu identificată prin interpretarea extensivă de către cei care aplică legea penală (*Hotărârea CC nr. 21 din 22 iulie 2016, pct. 62, 69-71*).

4.3. Efectul legii în timp este ghidat de principiul activității legii, potrivit căruia **legea se aplică tuturor faptelor în timpul în care se află în vigoare, are eficiență deplină și continuă din momentul intrării în vigoare și până la abrogarea ei**. Consacrat expres în art. 22 din Constituția Republicii Moldova, principiul neretroactivității legii urmărește protejarea libertăților, contribuie la adâncirea securității juridice, a certitudinii în raporturile interumane. Principala valoare a ordinii de drept constă în posibilitatea oferită fiecăruia de a-și conforma comportamentul regulilor dinainte stabilite (*Hotărârea CC nr. 32 din 29 octombrie 1998*).

4.4. Potrivit jurisprudenței CtEDO, art. 7 par. 1 din CEDO, care consacră principiul legalității incriminării și pedepsei (*nullum crimen sine lege; nulla poena sine lege*), pe lângă interzicerea,

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

în mod special, a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte, care, anterior, nu constituiau infracțiuni, prevede și principiul potrivit căruia legea penală nu trebuie interpretată și aplicată extensiv în defavoarea acuzatului.

4.5. În *Cauza Scoppola c. Italia (nr. 2)* (Hotărârea din 17 septembrie 2009, pct. 108-109), CtEDO, cu titlu de principiu fundamental, menționează că **„nucleul” principiului legalității** cuprinde una dintre garanțiile esențiale care decurg din dreptul european al drepturilor omului, și anume **aplicarea celei mai favorabile legi** (*lex mitior*).

Principiul *lex mitior* vizează aplicarea legii celei mai favorabile acuzatului, ținând seama de situația acestuia, de natura infracțiunii și de circumstanțele în care a săvârșit-o. În cazul în care există diferențe între legislația penală în vigoare la momentul săvârșirii unei infracțiuni și legislația penală ulterioară, adoptată înaintea pronunțării unei hotărâri definitive, Curtea trebuie să aplice legislația ale cărei dispoziții sunt cele mai favorabile pentru inculpat (*Cauza Öcalan c. Turcia (nr. 2)* (Hotărârea din 18 martie 2014, pct. 175); *Cauza Gouarré Patte c. Andora* (Hotărârea din 12 ianuarie 2016, pct. 28); *Cauza Ruban c. Ucraina* (Hotărârea din 12 iulie 2016, pct. 37); *Cauza Koprivnikar c. Slovenia* (Hotărârea din 24 ianuarie 2017, pct. 49)).

4.6. Pentru CtEDO, această obligație de a aplica **„dintre mai multe legislații penale, cea ale cărei dispoziții sunt cele mai favorabile pentru acuzat reprezintă o clarificare a normelor cu privire la succesiunea drepturilor penale, care, potrivit acesteia, este un alt element esențial al art. 7, și anume previzibilitatea pedepselor”**. La fel ca interdicția aplicării retroactive, **principiul *lex mitior* se aplică în ceea ce privește dispozițiile care definesc infracțiuni și pedepse**, iar **instanțele judecătorești trebuie să aplice legea ale cărei dispoziții sunt cele mai favorabile inculpatului** (*Cauza Mclsaac c. Canada* (Hotărârea din 14 octombrie 1982, pct. 11-13); *Cauza G. c. Franța* (Hotărârea din 27 septembrie 1995, pct. 26); *Cauza Westerman c. Țările de Jos* (Hotărârea din 13 decembrie 1999, subpct. 9.2); *Cauza Gombert c. Franța* (Hotărârea din 11 aprilie 2003, pct. 6-4); *Cauza Filipovitch c. Lituania* (Hotărârea din 19 septembrie 2003, pct. 7-2); *Cauza Gomez de Casafranca c. Peru* (Hotărârea din 19 septembrie 2003, pct. 7-4); *Cauza Van der Platt c. Noua Zeelandă* (Hotărârea din 22 iulie 2008, pct. 6-4)).

4.7. CtEDO, în *Cauza Maktouf și Damjanović c. Bosnia și Herțegovina* (Hotărârea din 18 iulie 2013) (*Opinia concordantă a domnului judecător Pinto de Albuquerque, la care aderă domnul judecător Vučinić*) prevede că dacă, ulterior comiterii unei infracțiuni, **o nouă lege prevede impunerea unei pedepse mai blânde, autorul infracțiunii trebuie să beneficieze de aceasta**. Acest lucru se aplică oricărei legi care prevede **reducerea sau atenuarea unei pedepse** și, inclusiv *a fortiori* unei legi care **dezincriminează a posteriori actele** în cauză. **În vreme ce o lege dezincriminatoare ulterioară se aplică autorilor faptelor până la momentul executării**

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

complete a pedepselor, o lege penală nouă, care reduce sau atenuează pedepsele aplicabile, li se aplică autorilor actelor până în momentul în care condamnarea lor dobândește autoritatea de lucru judecat. Acest lucru înseamnă că art. 7 par. 1 din CEDO presupune o comparație *in concreto* a legilor penale aplicabile cauzei acuzatului, inclusiv legea în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii (*vechea lege*) și cea în vigoare la momentul judecării (*noua lege*).

4.8. În jurisprudența sa, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că aplicarea legii penale mai favorabile implică în mod necesar o succesiune de legi în timp și se întemeiază pe constatarea că legiuitorul și-a schimbat opinia fie cu privire la **calificarea penală a faptelor**, fie cu privire la **pedeapsa** care trebuie aplicată unei infracțiuni (*Cauza Gianpaolo Paoletti și alții (C-218/15)* (Hotărârea din 6 octombrie 2016, pct. 27)).

4.9. Regula *lex mitior* a fost recunoscută deja de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, ca fiind un **principiu general** al dreptului Uniunii Europene, care rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre (*Cauza Berlusconi și alții (C-387/02, C-391/02 și C-403/02)* (Hotărârea din 3 mai 2005, pct. 68); *Cauza Campina (C-45/06)* (Hotărârea din 8 martie 2007, pct. 32); *Cauza Jager O (C-420/06)* (Hotărârea din 11 martie 2008, pct. 59); *Cauza Mickelsson și Roos (C-142/05)* (Hotărârea din 4 iunie 2009, pct. 43)).

4.10. În *Cauza Mauro Scialdone (C-574/15)* (Hotărârea din 13 iulie 2017, pct. 156, pct. 160, pct. 162-163), Avocatul general, Michal BOBEK, concluzionează că principiul *lex mitior* constituie în mod efectiv o excepție de la interdicția aplicării retroactive a dreptului penal. Acesta autorizează retroactivitatea *in bonam partem*, în consecință, în mod logic, **se interzice retroactivitatea în *malam partem***. Or, **principiile *lex mitior* și *securității juridice* nu sunt circumscrise momentului în care au fost săvârșite faptele, acestea se întind pe toată durata întregii proceduri.**

În consecință, principiul *lex mitior* face parte dintre normele juridice de bază care reglementează funcționarea inter-temporală a dispozițiilor penale adoptate ulterior. Cerințele privind previzibilitatea și securitatea juridică includ, de asemenea, aplicarea acestuia ca parte a sistemelor juridice naționale și ale Uniunii. În cazul în care, **odată ce o legislație penală mai favorabilă a fost adoptată și a devenit aplicabilă, ar fi în contradicție cu aceste cerințe, esențiale pentru principiul securității juridice, dacă aceasta nu ar fi aplicată.**

Se menționează că principiul *lex mitior*, garantat la art. 49 alin. (1) a treia teză din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene **se opune revenirii la norme anterioare, mai dure, referitoare la elementele constitutive ale unei infracțiuni sau ale pedepselor în cazul în care legislația națională ulterioară adoptată în mod corespunzător a generat încredere**

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

legitimă în sfera personală a acuzatului. Această garanție ar putea fi văzută fie ca formând un strat mai amplu al **principiului legalității**, fie ca un drept distinct, care derivă din cerințele **securității juridice** și ale **previzibilității legislațiilor**.

Preocuparea fundamentală este clară: persoanele trebuie să poată invoca normele promulgate ale dreptului intern și să-și adapteze comportamentul în consecință. Într-adevăr, este cu totul posibil ca, invocând normele mai favorabile, promulgate în dreptul intern, o persoană care face obiectul unei proceduri penale sau reprezentantul acesteia să fi luat anumite decizii procedurale sau să-și fi modificat modul de acțiune într-o manieră relevantă pentru dezvoltarea ulterioară a acestei proceduri (pct. 164). În mod cert, standardele europene fac parte **din sistemele juridice naționale**. Prin urmare, acestea trebuie să fie luat în considerare la momentul aprecierii conformității (pct. 165).

4.11. Tribunalul Penal pentru fosta Iugoslavie, în *Cauza Dragan Nikolic* (Hotărârea din 4 februarie 2005), a statuat că principiul *LEX MITIOR* presupune că, **dacă regula de drept aplicabilă infracțiunii comise de acuzat a fost revizuită, legea mai blândă este cea care se aplică**. Regula de drept aplicabilă trebuie în mod necesar să aibă forță obligatorie, acesta fiind un element inerent acestui principiu.

Altfel spus, **principiul *lex mitior* devine incident în ipoteza unei succesiuni de reguli cu caracter obligatoriu**.

4.12. Curtea Constituțională a României, în Decizia nr. 265 din 6 mai 2014 (pct. 31-32 și pct. 40-41), abordând problema legii penale mai favorabile (*lex mitior*) a decis că prin aplicarea legii penale în timp se înțelege ansamblul de norme juridice penale care izvorăsc din rațiuni de politică penală, prin care se reglementează modul de aplicare a principiului *lex mitior* în raport cu *timpul săvârșirii* infracțiunii și cu *momentul tragerii la răspundere penală* a celor care au săvârșit infracțiuni (*Decizia nr. 841 din 2 octombrie 2007*).

Totodată, **determinarea legii mai blânde nu presupune o activitate abstractă, ci una concretă, fiind indisolubil legată de fapta comisă și de autorul ei** (*Decizia nr. 834 din 2 octombrie 2007*).

Pentru identificarea concretă a legii penale mai favorabile trebuie avute în vedere o serie de criterii, care tind **fie la înlăturarea răspunderii penale ori a consecințelor condamnării, fie la aplicarea unei pedepse mai mici**. Aceste elemente de analiză vizează, în primul rând, **condițiile de incriminare**, apoi cele de **tragere la răspundere penală** și, în sfârșit, **criteriul pedepsei**.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

Or, determinarea caracterului „*mai favorabil*” are în vedere o serie de elemente, cum ar fi: condițiile de incriminare, **cauzele care exclud sau înlătură responsabilitatea**, quantumul sau conținutul pedepselor, influența circumstanțelor atenuante sau agravante, normele privitoare la participare, tentativă, recidivă etc. Deci, **criteriile de determinare a legii penale mai favorabile au în vedere atât condițiile de incriminare și de tragere la răspundere penală, cât și condițiile referitoare la pedeapsă.**

Prin urmare, conform jurisprudenței Curții Constituționale, instanțele judecătorești vor dispune aplicarea legii penale mai favorabile, în temeiul art. 5 C. pen. al RM, în intervalul cuprins între momentul săvârșirii faptei și momentul judecării definitive. Curtea a adoptat o poziție clară privind definiția *lex mitior*, cu scopul aplicării unor legi penale succesive: *lex mitior* se manifestă ca fiind aplicarea legii celei mai favorabile acuzatului, ținând seama de **situația acestuia, de natura infracțiunii și de circumstanțele în care a săvârșit-o.**

Acest lucru înseamnă că art. 7 par. 1 din CEDO presupune o comparație *in concreto* a legilor penale aplicabile cauzei acuzatului, inclusiv legea în vigoare la momentul săvârșirii infracțiunii (vechea lege) și cea în vigoare la momentul judecării (noua lege).

4.13. În Hotărârea nr. 14/ 2014 (pct. 62), CC precizează că art. 7 par. 1 din CEDO nu garantează doar principiul neretroactivității legilor penale mai severe, dar, de asemenea, și **implicit principiul retroactivității legii penale mai blânde.** Acest principiu se transpune prin regula după care, **dacă legea penală în vigoare la momentul comiterii infracțiunii și legile penale posterioare, adoptate înainte de pronunțarea unei decizii definitive, sunt diferite, judecătorul trebuie să o aplice pe aceea ale cărei dispoziții sunt mai favorabile acuzatului.**

4.14. Garanțiile de aplicare a legii mai blânde rezultă din art. 22 din Constituția Republicii Moldova, dar și întregit în contextul art. 8 C. pen. al RM (*regula generală de aplicare a timp a legii penale*) și art. 10 C. pen. al RM (*excepția de la regula generală a aplicării în timp a legii penale*).

4.15. Deci, operând cu cele consemnate *supra*, în sensul art. 22 din Constituția Republicii Moldova, în coroborare cu art. 10 C. pen. al RM, neretroactivitatea legii penale vizează **orice circumstanță care duce la înrăutățirea situației persoanei, fără a se limita doar la mărimea și categoria pedepsei aplicate**, astfel încorporând și instituția **PRESCRIPTIEI TRAGERII LA RĂSPUNDERE PENALĂ.** CC reține că **necesitatea reglementării prescripției tragerii la răspundere penală** rezultă din chintesența acestei instituții. Or, răspunderea penală, ca mijloc de realizare a ordinii de drept prin constrângere, trebuie să intervină cât mai curând după săvârșirea infracțiunii. Justificarea prescripției este strâns legată de rațiunea represiunii penale,

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

care, după trecerea unui interval îndelungat de timp de la săvârșirea infracțiunii, devine inefficientă în raport cu scopul pedepsei penale. La fel, rațiunea reglementării prescripției răspunderii penale o constituie garantarea **securității juridice** prin fixarea unor termene pentru intentarea acțiunilor penale și prevenirea unor atingeri dreptului la apărare (*pct. 52-55 din Hotărârea CC nr. 14/2014*).

4.16. Orice reglementare de drept penal trebuie să fie conformă cu **principiile fundamentale ale dreptului penal** și cu exigențele prealabile ale **protecției drepturilor fundamentale**, prin exactitate respectând **principiul legalității**. Or, CC reține că legea penală constituie un ansamblu de reguli juridice, formulate într-o manieră clară, concisă și precisă. Prin prisma preeminenței dreptului și a principiilor aplicării legii penale, CC menționează că legiuitorul urmează să respecte statutul legii penale în raport cu întregul sistem de acte normative (*pct. 76, pct. 79, pct. 94 din Hotărârea CC nr. 14/2014*).

4.17. Conform art. 8 C. pen. al RM, *caracterul infracțional al faptei și pedeapsa pentru aceasta se stabilesc de legea penală în vigoare la momentul săvârșirii faptei* (regula generală a aplicare a legii penale în timp), iar, potrivit art. 10 lin. (1) C. pen. al RM, *legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei, care ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea are efect retroactiv, adică se extinde **asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi, inclusiv asupra persoanelor care execută pedeapsa ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale*** (excepția de la regula generală a aplicare a legii penale în timp).

4.18. În fapt, art. 60 alin. (4) C. pen. al RM, în varianta textului în acțiune până la data de 6 iunie 2024 (inclusiv) nu mai produce efecte juridice, inclusiv punând în vedere aplicabilitatea legii prin prisma principiului *lex mitior*.

În context, aplicabilitatea legii penale în materia prescripției raportate la textul art. 60 alin. (4) C. pen. al RM identifică anumite probleme de interpretare, care, la nivel de aplicare a legii, urmează a fi soluționate strict prin prisma acestui principiu – *lex mitior*.

4.19. Astfel, la data de 7 iunie 2024, textul art. 60 alin. (4) C. pen. al RM a fost înlocuit cu alt text, în speță:

textul vechi – „(4) Prescripția se va întrerupe dacă, pînă la expirarea termenelor prevăzute la alin.(1), persoana va săvârși o infracțiune pentru care, conform prezentului cod, poate fi aplicată pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 2 ani. Calcularea prescripției în acest caz începe din momentul săvârșirii unei infracțiuni noi”:

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org
www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

textul nou – „(4) Prescripția se întrerupe în cazul în care, până la expirarea termenelor prevăzute la alin.(1), cauza penală parvine în instanța de judecată pentru examinare în fond. Din momentul înregistrării cauzei penale în instanța de judecată începe să curgă un nou termen de prescripție”.

4.20. De principiu, întreruperea prescripției s-a menținut în contextul prescriptibilității tragerii la răspundere penală, modificându-se condiția de întrerupere a acestei prescripții.

Pe moment ce legislația penală veche nu identifica o formă de întrerupere a prescripției vizată de legea penală nouă, iar legea penală nouă nu pune în evidență forma de întrerupere a prescripției indicată în legea veche, momentul de modificare a legii nefiind în niciun mod coincident cu apariția temeiului nou de întrerupere a prescripției tragerii la răspundere penală, se atestă că, prin prisma principiului *lex mitior*, pentru faptele comise până la data de 7 iunie 2024, pentru care termenul de prescripție nu a expirat, **nicio formă de întrerupere a prescripției nu poate fi incidentă**. În acest sens, în contextul aplicării legii penale în timp (prin prisma efectului principiului *lex mitior*) careva efecte juridice nu le poate produce textul supus testului de constituționalitate/neconstituționalitate, adică nu pot fi aplicate aceste prevederi la soluționarea cauzei penale pendinte (este lipsit de eficiență juridică).

4.21. Prin prisma principiul *lex mitior*,

- întreruperea prescripției penale în unica modalitate prevăzută de legea veche – art. 60 alin. (4) C. pen. al RM (*reperul de pornire a termenului de prescripție fiind săvârșirea unei noi infracțiuni, pentru care legea penală prevede o pedeapsă mai mare de 2 ani închisoare*) **nu poate fi aplicată** în niciun mod după intrarea în vigoare a legii noi (din 7 iunie 2024), indiferent de faptul dacă a fost sau nu sesizată instanța de judecată până la data intrării în vigoare a legii noi;

- întreruperea prescripției penale în unica modalitate prevăzută de legea nouă – art. 60 alin. (4) C. pen. al M (*reperul de pornire a termenului de prescripție fiind parvenirea cauzei penale în instanța de judecată pentru judecare în fond*) **nu poate fi aplicată** în niciun mod până la intrarea în vigoare a legii noi (adică la etapa acțiunii în timp a legii penale vechi – până la 6 iunie 2024 inclusiv), indiferent de faptul dacă a fost sau nu întreruptă pe baza temeiului indicat în legea veche;

- între prescripția tragerii la răspundere penală pe baza temeiului statuat în legea veche și cel statuat în legea nouă există un anumit interval de timp, în cazul în care temeiul vechi a decăzut în momentul intrării în vigoare a legii penale noi, iar, la acest moment strict cronologic, nu poate fi stabilită obiectiv apariția temeiului de întrerupere a prescripției tragerii la

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

răspundere penală conform legii penale noi: acest interval de timp pune în evidență anume posibilitatea de neaplicare a efectelor întreruperii termenelor de prescripție a tragerii la răspundere penală pentru faptele comise până la intrarea în vigoare a legii penale noi.

4.22. Este incidentă contextului **aplicabilității** legii penale, și anume de aplicare a legii penale mai blânde (*lex mitior*) textul art. 60 alin. (4) C. pen. al RM (varianta indicată în legea nouă/ varianta indicată în legea veche), dar nu contextului constituționalității/ neconstituționalității normei, decât în ipoteza în care nu intervine **ultraactivitatea absolută** stabilită prin art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024, care a fost adoptată în detrimentul asigurării principiului *lex mitior*. Or, aceste prevederi (art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024) contravin art. 22 din Constituția Republicii Moldova, deoarece **nu permite în niciun mod stabilirea și aplicarea „legii care este efectiv cea mai favorabilă persoanei”**. Prin art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024 s-au creat premisele pentru ca principiul *lex mitior* să se limiteze la „aplicarea legii penale vechi întotdeauna”, iar **această ultraactivitate absolută vine în contradicție cu efectele principiul *lex mitior*, prevăzut de art. 7 din CEDO.**

4.23. În acest sens, art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024 **exclde garanțiile prevăzute de art. 22 din Constituție**, așa cum sunt reflectate acestea în art. 8 C. pen. al RM (*regula generală de aplicare a legii penale în timp*) și art. 10 din C. pen. al RM (*excepția de la regula generală de aplicare a legii penale în timp*).

În acest context, prin prisma acordării eficienței textului art. 60 alin. (4) C. pen. al RM (redacția veche), doar datorită efectului aplicării prevederilor art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024, se atestă că garanțiile statuate la art. 22 din Constituția Republicii Moldova nu se fac incidente, în măsura în care intervine ultraactivitatea absolută în detrimentul principiului *lex mitior*, fapt care impune declararea neconstituțională a textului din art. IV alin. (2) din Legea nr. 136/2024, în particular: „**În cazul infracțiunilor sau contravențiilor săvârșite până la intrarea în vigoare a prezentei legi, calcularea termenului de prescripție se efectuează conform condițiilor și termenelor de până la intrarea în vigoare a prezentei legi**”. Doar în acest ultim context, i se va oferi o asigurare a garanțiilor prevăzute de principiul *lex mitior* inclusiv art. 60 alin. (4) C. pen. al RM.

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01
+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva